

Indledningen er redigeret af Jon Tafdrup og Krista Stinne Greve Rasmussen

Tilsyn ved ph.d. Vibeke A. Pedersen

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktkommentarer, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker 2024*

Indledning til “[Foredrag om Ansgar]”

ved Jens-August Bonnemose Poulsen

Indhold

- 1 Anledning
- 2 Foredraget
- 3 Anvendt litteratur

1 Anledning

Grundtvigs foredrag om Ansgar blev afholdt den 3. februar 1865 til *Det Danske Missionselskabs* tusindårsfest for Ansgar og blev trykt i *Dansk Kirketidende* d. 12. februar 1865 som en del af en artikel, der skildrede tusindårsfestens forløb. Grundtvigs forhold til selskabet var ambivalent: Han havde siden 1826 skrevet kritisk om deres metoder, der ikke altid tilgodeså den frihed, som han mente, kristendommen skulle udbredes med (Bugge 2001, s. 125). Han havde dog også efter Christian Kalkars – formanden for *Det Danske Missionselskabs* – opfattelse: “længere og kraftigere end nogen anden [...] henpeget på den arv, som den danske kirke fik fra Ansgar” (Høirup 1966, s. 79). Ansgar havde nemlig frem til Grundtvigs egen tid stort set ikke nydt nogen folkelig anseelse, og kun en enkelt forsker havde beskæftiget sig seriøst med hans virke (s. 73).

Grundtvig havde tidligt blik for Ansgars store betydning for kristendommen i Norden. Han skrev ligefrem om ham, at man næppe finder “fra Augustinus til Luther, en Mand, hvis Minde maa være Christne saa dyrebart, hvis Gierning var baade saa hellig og frugtbar” (Grundtvig 1817, s. 102). Hans fromme virke var nemlig frugtbart på den måde, at det resulterede i en kirke, der bestod til og med Grundtvigs egen tid, og derfor var han i Grundtvigs øjne ikke så fejlslagen, som tidligere historikere havde ment (Høirup 1966, s. 74). Det afgørende for Grundtvig var nemlig, at Ansgars mission var lykkedes ved at lade det kristne budskab virke alene og uden at krænke

folkets frihed. I Ansgar fandt Grundtvig altså en vigtig inspirationskilde, der for ham at se pegede mod den rette, kristne kirkepolitik, som bl.a. udmøntede sig i sognebåndsløsningen 1855.

2 Foredraget

Grundtvigs foredrag indledes med en gennemgang af, hvordan kristendommen ved Ansgars virke rodfæstede sig i Danmark og derudover en karakteristik af Ansgars mission ud fra tre andre typer kristne missioner: De *ældste*, som blev gjort af apostlene selv, de *nyeste* på Grundtvigs egen tid, og så de *benediktinske*, der begyndte under kejser Karl den Store i den mellemliggende periode (Grundtvig 1865, s. 128–129). De ældste missioner var ideelle, foregik ifølge Grundtvig på folkenes modersmål, og afsluttedes med oprettelsen af selvstændige menigheder. De nyeste missioner bestod ofte ikke i andet end uddelingen af Bibeler og forskellige skrifter, og derfor forsømte de det talte, levende ord, der blev fordret af det grundtvigske syn på mission (Bugge 2001, s. 125;142).

De benediktinske missioner foregik derimod ofte ved sværdets magt (her var Ansgars mission undtagelsen), og tidligere havde man ifølge Grundtvig fejlagtigt ment, at netop disse missioner havde udbredt kristendommen fra Rom over Frankrig og til sidst til Norden. Grundtvig påstår dog i stedet, hvilket flere forskere i eftertiden har bekræftet (Høirup, s. 74), at missionen udgik fra Rom, derfra gik til England, hvor kristendommen udbredte sig uden tvang, og hvorfra den – nu inspireret af den engelske frihedsmodel – kom til Tyskland og Danmark (Grundtvig 1865, s. 129–130). Det resulterede dog alt sammen i, at kristendommens indførelse i hele det danske folk var en langvarig proces, der varede omkring 200 år - det antages stadig af flere forskere i dag, at kristningen af danskerne kan have varet 100–200 år (se fx Ingesman og Pedersen, s. 689).

Den sidste del af Grundtvigs foredrag drejer sig om, at Ansgar må have haft den samme kristendom, som Grundtvig og hans tilhørere havde, og at de dermed stod i kontrast både til de katolikker, som afviste reformationen, og de protestanter, som afviste katolicismen som grundlæggende forkert. Grundtvig beskriver ikke nærmere, hvordan dette måtte hænge sammen, end at enhver dansk kristen må føle dets rigtighed ved læsningen af Ansgars levnedbeskrivelse i Rimberts biografi (Grundtvig 1865, s. 132).

3 Anvendt litteratur

- Bugge, K.E. (2001) “Menneske først - Grundtvig og hedningemissionen” i *Grundtvig Studier* 2001 s. 115-165. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1817) “Ansgars Eftermæle” i *Danne-Virke et Tids-Skrift*, bind 3, s. 101-167. København; her efter udgaven i Grundtvigs Værker, udg. af Center for Grundtvigforskning ved Aarhus Universitet (www.grundtvigsværker.dk).
- Grundtvig, N.F.S. (1865) [“Foredrag om Ansgar”] i *Dansk Kirketidende*,

nr. 8, 12. februar, 1865 sp. 127-132. København.

- Høirup, Henning (1966) "Grundtvig og Ansgar" i *Guldalderstudier. Festskrift til Gustav Albeck den 5. Juni 1966*, s. 73-85. Aarhus.
- Ingesman, Per & Pedersen, Niels Arne (2012) *Kirkens historie*, bind 1. København.